

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - ТРИДЕНТ **UKRAINIENNE**

ORGANE DE LA LUTTE POUR L'INDÉPENDANCE DE L'UKRAINE

FONDÉ LE 15 OCTOBRE 1925 PAR SIMON PETLURA

Число 20 (670) Рік вид. XV. 25 травня 1939 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

В 13-ту річницю смерті святої пам'яті

СИМОНА ПЕТЛЮРИ

Головного Отамана Військ УНР

в четвер, 25 травня, о пів-до-одинадцятій вранці має бути одправлено в Українській Православній Церкві в Парижі (96, Bd. Auguste Blanqui) заупокійну службу Божу, а по ній панахиду на могилі Небіжчика на кладовищі Монпарнас.

В неділю, 28 травня, в церкві по вечірні — літія, а перед тим увечері в суботу, 27 травня, о годині пів-до-дев'ятої жалібні збори, що їх влаштовують у власному помешканні Генеральна Рада Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції та Товариство б. Вояків Армії УНР у Франції.

Париж, четвер, 25 травня 1939 року.

Живемо за часів надзвичайно непевних і тривожних. Напруженим темном всюди йдуть грандіозні озброєння, ведеться гостра —поки що словесна— війна між різними державами чи їх групами, світова дипломатія з усієї сили намагається знайти неначеб-то без надії втрачену рівновагу, перекреслюється те, що вчора вважалось за святе й непорушне, одкидаються вчорашні пакти і творяться нові союзи.

Цими днями підписано новий військовий союз германо-італійський, що має створити з обох тих націй в мирі і війні одно суцільне. Тижнями вже провадяться пересправи, що мають на меті складення двохстороннього пакту англо-совітського, який в додачу до пакту франко-совітського, що вже існує, мав неначеб-то оновити — *mutatis mutandis* — колишню потрійну згоду, антанту.

На той день, коли ці рядки ідуть до друку, в результаті забарних і марудних пертрактацій в Лондоні, Парижі і Женеві маємо офіційну заяву англійського прем'єра, який, як подають допірішні газети, сказав, що «пакт англо-совітський має, як він сподівається, незабаром дійти до кінця». Неначеб-то що-до принципу, то все погоджено, а ходить лише про деталі; на нові пропозиції пішли контр-пропозиції з одної столиці до другої, і от-от протягом кількох день чи тижнів має прийти останній акорд — підписання згоди.

Чи доб'ють таки того торгу, як твердять сприятливі прогнози прихильної тому порозумінню преси, яка ладна б його вважати за факт уже доконаний, чи ні, — ще не знати. Часто бо в дипломатичних актах неначеб-то дрібниці, маленькі деталі, ніби-то незначні нюанси, на яких трудно зговоритися, більше важать, ніж вже досягнена згода в принципіяльних питаннях. Те покаже час, і недалекий. Так само лише він вияснить проблематичні вигоди і конкретні втрати, які муситимуть записати в своєму білансі великі західні демократії в результаті нової спроби трактувати з московською імперією, як з рівною їм державою.

Нашу позицію що-до цих справ не раз уже було зазначено на сторінках «Тризуба». І ми тут того не повторюватимемо. Нагадаємо лише, що останнього разу зазначено наші погляди в урядовій заяві, яку вислано було англійському прем'єр-міністрові. Висновки з неї наводимо в цьому числі.

Коли б дійшло справді до порозуміння між західними демократіями і східною тиранією, то це-б вийшло, ми в тому глибоко певні, лише на шкоду першим і на користь останній, бо, відтягнувши неминучий кінець совітів, згальванізувало б на якийсь час живого трупа, зміцнило б поки-що його стан посідання, а разом з тим і його панування над Україною та іншими, поневоленими Москвою землями.

Та утворена внаслідок того політична кон'юнктура нам вельми несприятлива, — мусимо цілком тверезо визнати той факт, — нічого б не могла проте змінити в ході подій, які непереможно розвиваються на Сході Європи: той неприхильний нам політичний клімат мав би принести з собою лише ускладнення умов нашої неперестанної боротьби за незалежність на рідній землі, нові утруднення, до яких ми вже так звикли, нашої праці на чужині. Але в ґрунті справи загальмувати природний процес визволення поневолення Москвою народів він нездатен.

В тих великих історичних змаганнях, що не од вчорашнього дня криваво провадяться між Україною і Москвою, рішатиме бо не та чи інша політична кон'юнктура, сприятлива чи несприятлива, — це лише полегшення чи утруднення, — не ті чи інші чужеземні сили, які б великі й могутні вони не були і якою б цінною не являлася їх допомога, а непохитна, тверда, раз на завжди висловлена воля великого народу українського — бути господарем на власній землі.

Отже і за цих часів, тяжких і непевних, — дух бодр!

Всі ми, що віримо в геній і силу рідного народу, що служимо йому, його визволенню і його державності до загину, всі ми кожний на своєму місці — визначному чи непомітному — на нові труднощі, що йдуть нам назустріч, маємо посилити внутрішню дисципліну, духовну єдність, матеріяльні зусилля, які перейнято однією метою: самостійність України.

ПОНЕВОЛЕНІ НАЦІЇ ССР І ЄВРОПЕЙСЬКА КРИЗА

Коли б ці нації не почували себе органічно злученими з Європою, вони могли б злобно тішитися, дивлючись на поступовий розвиток сучасної політичної кризи. Кожний промах мститься на землі, а найбільшим промахом господарів повоєнної Європи було залишення 80 мільйонів населення різних поневолених Москвою націй під її владою. В своїй промові з нагоди панамериканського дня 14 квітня зазначив, між іншим, президент Рузвельт: «Світова господарка мусить все більше творити спільноту. Кожне порушення її буде дезорганізувати господарське життя цілого світу». Одночасно президент Рузвельт і його політичні співробітники пхають західні великодержави до найщільнішої спільної акції з ССР, «соціалістична» господарка якої відокремлена хінським муром від цілого світа наслідком того факту, що одна частина держави, Московщина, визискує в цілях московського імперіалізму другу частину держави, поневолені нації, в такій мірі, що про їх господарські взаємини з рештою світу не могло і не може бути мови. Що таке поважне зменшення життєвого простору Європи мусіло допровадити нехибно до тяжкої господарської і політичної кризи, мав я нагоду зазначити виразно ще в 1931 році, і тепер вона доходить очевидно логічно до найвищого ступня свого розвитку. Отже всі способи співробітництва західніх великодержав з Москвою фактично буде спрямовано на скріплення цієї основи європейської кризи та її дальшого загострення.

Ті держави, які відмовляються числитися з ідеологічними противенствами в міжнародніх відносинах, мали б слушність робити так, коли б більшовизм був ідеологією, подібною до інших. Але він є «ідеологією» національного поневолення. Не є ніяким випадком, що він виник в державі, яка від віків поневолювала численні маси чужого населення в найжорстокіший спосіб. Не є тако-ж ніяким випадком, що більшовизм витворився в Петербурзі і Москві саме в тім історичнім моменті, коли поневолені нації старої Росії проголосили своє відокремлення від Московщини. Питання про те, чи побідні держави в 1919 р. не мали нічого пильнішого, як відбудовувати стару Росію, можемо полишити тим часом на боці. Але нема сумніву, що вони причинилися цим лише до скріплення більшовизму, який в місцевітві поневолювати чужі нації стару Росію без сумніву значно перевищує. Певно тако-ж, що ті держави, які намагаються тепер розпочати спільну акцію з московським урядом, відновлюють тепер свою політику зперд двадцяти років.

Дотеперішні результати співробітництва демократій з більшовиками у Франції, колишній Чехословаччині, Іспанії, Хінах, ЗДПА, де-яких латинських державах Америки і т. д. доводять яскраво, що кожного разу провід діставався до рук більшовиків, агентів і приятелів Москви. Результати такого співробітництва

тва в Європі не можуть бути іншими, як в межах кожної окремої з тих держав. Ознаки цього видно вже тепер. Держави, які хотіли спонукати московський уряд до двобічних зобов'язань, уступають вже перед ним, годяться на систему «колективної безпеки», яка дає Москві цілковиту можливість не лише провадити свою руйницьку роботу у всіх державах, що годяться прийняти московську «оборону», а й ухилятися в разі потреби до сприятливішого моменту від де-якої участі в збройній боротьбі. Французький, наприклад, англійський чи північно-американський імперіалізм, що черпають сили для своєї експанзії із засобів власної нації та колоній, не може ніяким чином конкурувати з большевизмом, себ-то московським імперіалізмом, який в разі потреби може голодувати надмірним визиском мільйони населення поневолених націй. Перемога демократій в союзі з Московщиною була б для них гіршою, ніж поразка. Немає ніякого сумніву відносно того, що перемога демократій в евентуальній війні при допомозі Московщини була б і перемогою большевизму в межах цих державах.

Наявність численних приятелів Москви в межах західних великодержав робить і політику «рівноваги» в Європі, оперту на союзі з Московщиною, незвичайно небезпечною, навіть коли б був лише намір тримати її на пострах агресорам. Атмосфера постійної небезпеки війни, злучена з такою рівновагою, сприяє незвичайно утворенню наказаних на XVIII конгресі «національних» фронтів, які значно небезпечніші, ніж колишні «народні» фронти, бо вони забезпечують промосковським елементам впливи на внутрішню і зовнішню політику кожної держави. Тягар цієї «рівноваги» з Москвою, яка викликає колективну непевність та робить кожне нормальне господарське і політичне життя в Середній Європі та на Балкані неможливим, був би дуже важким. Ті держави, що мають нещастя сусідувати з ССРСР, знають надто добре, що держава, яка від віків живе з поневолення та визиску поневолених націй, не може принести нічого, окрім невільництва й іншим державам та націям. Однобічні гарантії, запропоновані цим державам, ніяким чином не можуть розвіяти їх недовір'я до Московщини, тим більше що поважна частина їх населення не забула ще московського «кнута». Як довго між демократіями та большевизмом буде існувати якесь порозуміння, буде кожна гарантія, запропонована якійсь ближчій чи дальшій сусідці ССРСР, служити не для оборони цієї країни, але лише для оборони московської деспотії. Коли Англія нав'язала вперше торговельні зносини з московським урядом, мав Ллойд Джордж ніби сказати соромливо, що «торгувати можна й з людоджерами». Чи він може гадати тепер, що їм можна навіть постачати і їх властиву поживу, виступаючи так палко в обороні воєнного союзу з Москвою? Але ледви чи якась нація згодиться служити товаром для цієї мети.

Про вартість воєнного союзу з Московщиною свідчить, між іншим, вже й те, що й самий московський уряд дуже вагається на такий союз пристати. Розчарування, яке зазнали демократії

з боку Москви, було б менше гірким, коли б вони стежили уважніше за перебігом останнього комуністичного конгресу. Промови Сталіна і Мануїльського виявляли не лише глибоке недовір'я до Англії та Франції, а й щирю ненависть до Польщі, з якою й тепер совітьська преса не вважає навіть потрібним критися. Большевицькі промовці закидали «реакційній англійській буржуазії», що вона намагається спонукати «фашистівські держави» до нападу на ССРСР, щоб забезпечити англійську гегемонію, навіть на шкоду Франції в Середземнім морі. Ласку в очах московських можновладців знаходить лише англійська опозиція та уряд президента Рузвельта. Своєю сучасною стриманістю супроти «капітулянтських урядів» Чемберлена і Далайдє сподівається очевидно московський уряд коли не повалити їх та поставити на їх місце їх сучасну опозицію, то принаймні забезпечити їй більший і безпосередній вплив на політику дотичних держав. За «гарантії» вимагає Москва очевидно «гарантії» наперед. Оскільки, — не стверджене ще, зрештою, — повідомлення про майбутнє вступлення Черчіля і Ідена до англійського уряду мало б бути доказом готовності йти так далеко на зустріч Москві, — виявиться очевидно в найближчій часі.

Московський уряд хитається між спокусою зайняти чільне місце в системі колективної безпеки і страхом взяти участь в акції, яка може поважно перевищити його сили та наразити на небезпеку саме його існування. Нерішучість його спричиняє передусім дуже напружене внутрішнє становище ССРСР. Виявляється все більше, що третю п'ятилітку переводиться головню коштом людського матеріялу. Навіть хвалькувата совітьська статистика, оголошена на конгресі, визнає, що забезпечення населення поживою тепер значно гірше, ніж в 1913 р, ніж навіть у воєнній 1916 році. Кількість збіжжя і число худоби, що припадає на одну душу населення, значно менша, ніж в ці роки. Надмірно механізоване і централізоване сільське господарство, яке вже тепер тяжко терпить на брак засобів транспорту, опинилось би в катастрофальнім стані вже в першій році війни і зробило б неможливим її дальше провадження. Господарська мобілізація міродайних чуженациональних хліборобських районів показується при сучасних відносинах між Московщиною та поневоленими націями наскрізь немислимою.

Прискорене проведення третьої п'ятилітки, яким хоче рятуватися московська олігархія, спонукує її до застосовання найгірших методів невідлиницької господарки, які викликають упертий спротив спеціально на Україні. По загостренні визиску по промислових підприємствах, загострюється до крайньої міри і визиск колхозників. Вирібну норму робочого дня, що існувала без змін від 1933 року, тепер підвищено, бо видайність праці ніби збільшилась, що на загал, розуміється, не відповідає дійсності. Бригада показується надто великою робочою одиницею, щоб мож-

на було досить гостро стежити за «неробами», тому вимагається під загрозою кар найскоріше переведення «ланкової системи». Збільшення визиску колхозників робить, за обчисленнями московської влади, де-яку частину їх зайвими, отже їх буде перенесено до промислових підприємств. Третя п'ятилітка вимагає ніби збільшення числа робітників і службовців з 27 на 32 мільйони, отже 1,5 мільйони колхозників річно буде виключувано примусово з колхозів та приділювано до промислових підприємств. З огляду на те, що про вибір праці в «країні побідного соціалізму» не може бути й мови, дістанеться значна частина колхозників, втративши своє «забезпечене навіки право власности» на колхозну землю, на північ на страшні лісові роботи та до таборів примусової праці. Яке безмежне поле для сваволі агентів ГПУ та надужить всякого роду відкриває це примусове заслання колхозників до промислових підприємств, дуже легко собі уявити. Остільки-ж зрозуміло, що цілий тягар цих нових примусових пересунень населення впаде передусім на плечі поневолених націй. До українських промислових підприємств, а передусім до Донецького басейну буде надсилатися в більшій, ніж досі мірі московських колхозників, а українських буде спрямовано на найдальші й найгірші роботи. Визиск і московщення йтимуть тут разом, як і всюди при подібних обставинах.

Примусовий характер цих заряджень намагаються сховати «Известия» з 1. IV, пишучи в справжнім московським тоні «Христа ради юродивого»: «Мова може йти лише про те, щоб колхози мали ласку вдоволити наше прохання, дати нам річно принаймні 1,5 мільйонів молодих колхозників. Надмір технічних засобів увільняє частину робочих сил на селі...» Розуміється, передусім на Україні. «Колхози ставляться по-державницьки до того, щоб мати ласку вдоволити прохання тов. Сталіна. Колхозники Щербинівського району Краснодарщини зазначають, що між ними є десятки таких, що звуться лише колхозниками і майже не беруть участі в колхозній праці. В 17 колхозах знайшлося 600 осіб, що виробили на рік менше 50 робочих днів. Таких людей треба пускати до промислових підприємств. Колхози Батайського району Миколаївської області пускають на промислові роботи 87 осіб». Почин Щербинівського району перебирають колхозники інших районів, організовуючи постачання робочої сили промисловим підприємствам...» («Изв.» 8. IV). З повищих міркувань московського офіціозу та де-яких інших голосів совітської преси видно таким чином, що засилати будуть передусім тих колхозників, що, уникаючи надмірного визиску по колхозах, працювали головню на своїх мікроскопійних двірських кавалках ґрунту та плекали більше, ніж обмежену дозволену законом кількість худоби, і тим «деморалізували» голодну масу колхозників.

Збільшення визиску чуженаціонального населення по колхозах та заслання нових мільйонів колхозників на примусові ро-

боти, що належать до плану переведення третьої п'ятилітки, викличуть, розуміється, гострий спротив по всіх чуженаціональних землях ССРСР. Отже московський уряд буде потребувати свою армію в найближчій часі передусім для вдержання ладу на цих землях. Це з'ясовує цілком вистачально стриманість кремлівської олігархії в її зовнішній політиці, що викликає подекуди таке гірке розчарування. Але ця вимушена миролюбність московського уряду не може тривати довгий час, не ізолюючи його цілком від тих, що хотять бути його союзниками. Ізолювати-ж поневолені нації ССРСР від Європи, для якої їх землі творять справді життєвий простір в справжньому, але не імперіялістичним розумінні цього слова, на довгий час очевидно не буде можливо. В якій мірі Європа, принаймні її частина, що не має колоній, потребують мати вільну виміну товарів з землями чужих націй, що являються тепер монополем визиску московського імперіялізму, доводить сучасна інтервенція президента Рузвельта, який вважає можливим пропонувати Європі те чи інше устійнення міждержавних відносин в її межах за «рівний» доступ до джерел сировини. Що Калінін перший подякував йому за це—остільки-ж характеристично, як і зрозуміло. Як поставилися поневолені нації ССРСР до пропозиції устійнити їх сучасний стан на 25 років, більше, ніж зрозуміло. Зрештою п. Рузвельт навіть не згадував про ССРСР, а лише про «Росію». Може ця «помилка» буде пророчою, може незабаром справді не буде потрібно згадувати поруч з Московщиною поневолені нею нації, коли вони здобудуть свою самостійність.

М. Данько

Ю В И Л Е Й Д - р а К И Р И Л А Т Р И Л Ь О В С Ь К О Г О

6 травня сповнилося 75 літ життя д-ра Кирила Трильовського й 55 літ його громадської праці.

Ім'я цього вельми заслуженого перед рідним краєм патріота, одного з основоположників новітньої української військової сили, широко відоме всій Україні. Од редакції, співробітників, читальників і всіх земляків, що гуртуються коло нашого тижневика, складаємо високодостойному ювілятові щире привітання й найліпші побажання.

На многая літа!

Д-р Кирило Трильовський побачив світ 6 травня 1864 р. в Золочівщині. Гімназіальну науку побирав в Золочеві і Коломиї, а права студіював на університетах у Львові і Відні.

Вже з молодечих літ виявляє організаційний хист і рухливість та національну свідомість. Напр., в червні 1876 р., маючи

заледви 12 літ, організує перший тайний «Школярський Кругок». Голова того кружка д-р Мерван (живе досі у Пряшеві на Закарпатті).

Яко студент університету брав чільну участь в закладанні читалень, напр., в Карлові (Снятинського пов.) в червні 1884 р. та яко добрий промовець-агітатор при виборах за українськими кандидатами, напр. в 1888 і 1889 за кандидатурою о. К. Гаморак до сойму і т. д.

Від 1886 р. починаючи аж до смерти М. Драгоманова (в червні 1895 р.) був сталим його кореспондентом, а крім того дописував до українських, польських і німецьких часописів, виступав на вічах і зборах.

Дня 5 травня 1900 р. заснував в Завалю над Черемошом перше пожарничо-гіннаст. Т-во «Січ», а вслід затим пішла масова організація «Січей», передусім на Покутті і Гуцульщині, а далше й в усій Східній Галичині. «Січ» відновила давні козацькі традиції в назвах старшин (як кошовий, отаман, осавул, обозний), в малинових прапорах з портретами гетьманів—і в численних січових піснях, уложених Ів. Франком, Вірою Лебедевою, С. Яричевським, Любомиром Селянським, О. Шпитком, Д. Макогоном, д-р К. Трильовським і ин.

Всі ті «Січі» стояли під проводом «Українського Січового Союзу», отаманом якого був К. Трильовський, а осавулом Ярослав Весоловський, редактор «Діла».

Зпочатком 1913 р. розпочав д-р К. Трильовський (видючи, що удару осередніх європейських держав з Росією не дасться уникнути) закладати «Товариства Українських Січових Стрільців» уже з чисто військовим характером, хоч і не легко було вибороти дозвіл на них. Праця пішла остільки успішно, що підчас вибуху світової війни було вже зорганізованих 916 «Січей» та 93 товариства «Українських Січових Стрільців», а безпосередне перед вибухом виборів в австрійсько-угорській управі армії дозвіл на заснування укр. легіону та зістав головою так зв. «Бойової Управи» того-ж легіону й уложив для нього асентерунковий регулямін. Уже у перших трьох тижнях зголосилося в повітах 28.000 охотників, а дня 3 вересня 1914 р. зійшлося їх в Стрию 8.000, решта не могла прибути, бо вже більше як 20 повітів були обсажені москалями. На жаль, в наслідок інтриг наших політичних противників, австро-угорська військова влада задержала при українськім легіоні лише 2.000 охотників.

Ті численні (28.000!) охотники — то були майже виключно члени Січей і «Товариств Українських Січових Стрільців».

Послом до австрійського державного парламенту був вибраний в 1907 р. й позіставав ним аж до розвалу Австро-Угорської Держави. Яко посол виголосив цілий ряд промов в обороні селянства і вніс коло 300 інтерпеляцій, що ними боронив селянських прав. Крім того, видав до 80 популярних брошур та редагував де-кільки популярних часописів.

Після світової війни умістив в американській українській пресі більше як 1800 статей (під ріжними псевдонімами).

В квітні 1920 р. д-р К. Трильовський заснував в Ужгороді першу «Січ» та «Красвий Січовий Комітет», на чолі котрого станув Ст. Ключурак, недавний міністр Карпатської України. На жаль, закарпатські українці не зрозуміли добре значіння «Січей» й не підтримали як треба було тих товариств, а охочим до січової роботи галичанам загрожили чехи видаленням з краю.

Ще 26 квітня 1938 р., з уваги на очевидну загрозу з боку Мадящини, вніс Д-р К. Трильовський на руки чехословацького міністра Я. Нечаса меморандум, звертаючи увагу уряду ЧСР на ту небезпеку й поручаючи закладання «Січей», як надійну оборону краю, та подаючи на організаторів і провідників д-ра О. Безпалка і ген. Всев. Петрова. Однак, на шкоду собі, уряд ЧСР не скористав з цього пропозиції зовсім, хоч і як того вимагали обставини часу.

Д-р К. Трильовський в своїм житті, повним посвятив для української національної ідеї, виголосив сотки промов і викладів, між иншим і про польські повстання, а то: у Відні, Празі, Подєбрадах, Коломиї, Станиславові та Рогатині. Він був тако-ж послом до Галицького Краєвого Сойму і членом Західне-Української Національної Ради.

* * *

Немає сумніву що українці, де б вони не були, з огляду на багатогранну національно-політичну діяльність ювілята, як одного з найчільніших представників відродження Українського Народу, зложать д-ру К. Трильовському не тільки гратуляції, а й гідний його заслугам національний дар, щоб міг у старших літах спокійно списати свої спомини. А цього признання матеріального він тепер найбільше потребує, бо є хворий.

Адреса ювілята: Д-р К. Трильовський, Гвіздець, Воев. Станиславівське.—Dr. K. Trylowskyj, Gwoździec, wojew. Stanisławowskie. Poland.

(«Дніпро» ч. 3-4.)

Кожен українець повинен спричинитися до будови пам'ятника Симонові Петлюрі — Української Бібліотеки Його імени в Парижі. Під час жалібних академій в день річниці Його смерті та на панахидах за спокій Його душі влаштовуйте збірки на той Йому пам'ятник.

ПАВЛО КОВЖУН

Львівські газети принесли звістку про смерть відомого артиста-малюра Павла Ковжуна, який завчасу по тяжкій хворобі упокоївся навіки 15 травня с. р.

Востаннє бачився я з покійним в 1924 році, ще в ті часи, коли Павло Ковжун з своєю родиною та з приятелями своїми Робертом Лісовським і тепер тако-ж покійним Василем Крижанівським жив під Львовом, де й була його робітня. За ці 15 років особисто не мав я змоги слідкувати, як працював Павло Ковжун, якими шляхами розвивалася його творчість. Але читав і чув, що Павло Ковжун став одним із видатніших українських майстрів і до скарбниці українського мистецтва вклав дуже багато.

Перша моя зустріч з покійним приятелем була в 1921 р., коли почала нуртувати серед українських письменників, вже на еміграції, в Тарнові, думка про організацію мистецького Т-ва. Павло Ковжун, що був одним із організаторів цього Т-ва, що назвалося «Сонцесвітом» і що випустило єдине число українського альманаху, тоді справив враження надзвичайно активного і діяльного члена. В те Т-во ввійшли тоді панна Наталія Ливицька, Петро Холодний (молодший), Юрій Липа, Петро Тенянюк, Михайло Обідний (тепер покійний), Борис Лисянський, С. Іваненко, Павло Ковжун та автор цих рядків. Павло Ковжун дав, як ілюстрації, чотири свої малюнки. Випуск того альманаху колись пізніше буде описано, бо робили його майже власними руками, на папері, що видістали з нашого міністерства фінансів. Павло Ковжун, що вже намірявся перебратися до Львова, підганяв увесь час, щоб найскоріше випустити той альманах. «Треба поспішати, — говорив він, — бо життя закоротке, щоб усе реалізувати, що покладено на мистця». І хоч в характері його була поспішність, але у творах його видно було надзвичайну викінченість і витонченість.

І всі його твори, чи то олія, чи акварель, чи графіка — все має печатку викінченості, вирізьбленості. Очевидно, всі мистецькі процеси вже остаточно до деталей він закінчував у своїй душі, в своїй уяві, так що рука його і око стежили лише за виконанням викінченого в уяві образу. Тому які б не взяли в руки твори Павла Ковжуна, зразу цю характерну рису можна помітити, і серед багатьох мистецьких творів різних майстрів можна зразу впізнати його твори. Він виробив свій стиль, свою манеру, свою школу. І його слідами пішло багато молодших майстрів.

Продуктивність його була дуже великою, бо працював він швидко й вміло, відповідно своєму характеру, і був широко відомий в Галицькій Україні і по-за її межами.

Коли я одпровожую думками в останню далеку дорогу з віддалі тисячів кілометрів вірного приятеля і великого патріота, стає в уяві його рухлива постать. Бувши вояк Армії УНР, кремезний духом, всіма фібрами своєї душі виріс він з української землі, з українського життя. Різноманітню свою творчість черпав він з багатства української суті.

Вже давно, тому з десяток років, підійнялася полеміка про те, чи мистець мусить відповідати засадам інтернаціональності мистецтва, чи мусить себе тримати в рямцях національного характеру мистецтва. Коли це пригадати, то встає перед очима постать Павла Ковжуна, як доказ тому, що творить мистець не із тих чи інших переконань, а з того, як і з чого створена його мистецька душа. А творчість Павла Ковжуна як раз виказує, що творець такої категорії, як він, інакше творити не може, інакше мислити і уявляти не може, як тільки відповідно його національному характерові. І то без жадних примусів, без жадних зусиль із свого боку. І хотілося б, щоб усі мистці (письменники, маляри, графіки) мали такий мистецький світогляд, який мав покійний Павло Ковжун.

Більше компетентні люди одмітять місце Павла Ковжуна в історії українського мистецтва, його роль і значіння, його творчість і вклад до скарбниці української культури. Цими короткими рядками хотілося б скласти, замість квітів на його передчасну могилу слова пошани і доброї пам'яті од давнього друга й приятеля з далекої країни.

Шановній дружині мистця, товарищі на тяжкому і тернистому шляху покійного, складаю щирі співчуття.

Микола Ковальський

Л И С Т І З П О З Н А Н І

Минув ще один рік нашого перебування на чужині, який в нашому житті пройшов під гаслом єднання і зміцнення наших еміграційних шeregів...

На загальних зборах членів Відділу УЦК, які відбулися 12 лютого с. р., Управа Відділу здала справоздання з своєї цілорічної діяльності, яке найліпше говорить про те, чим жив і до чого стремів місцевий еміграційний осередок в останньому часі.

Вже на самому початку свого функціонування нова Управа Відділу звернулася з відозвою до членів місцевого еміграційного осередку, в якій закликала до згідної і солідарної праці над реалізацією наших еміграційних завдань й до сумлінного виконувannya членами їх обов'язків супроти осередку, а тим самим й супроти нашої української справи.

Вірячи в успіх цієї відозви, члени Управи Відділу й самі охоче віддавалися громадській праці, присвячуючи їй всі вільні хвилини в своєму житті та систематично і крок за кроком реалізуючи програм своєї діяльності.

На протязі минулого року в місцевому Відділі УЦК відбулися одні звичайні й одні надзвичайні загальні збори членів, часто відбувалися різні збори інформаційного характеру, а в такі дні, як роковини смерті Головного Отмана, проголошення IV Універсалу, Крут — відбувалися урочисті зібрання членів і гостей. На таких урочистих зборах, присвячених Головному Отману С. Петлюрі, з доповіддю виступав, прибувши з Варшави, д-р П. Шкурат. Відповідні доповіді фігурували на порядку денному й інших зібрань, які, тим самим, носили характер академій.

В провідну неділю на могилах померших членів Відділу, а тако-ж в роковини смерті С. Петлюри і в роковини Крутянського Чину відбувалися урочисті панахиди.

Від 30 жовтня м. р. життя Відділу ввійшло на пові рейки—старанням Управи і членів Відділу було відкрито власну домівку, що хоч і невелика, дає однаке великі прислуги культурно-освітній праці місцевого осередку та тішитися великим числом відвідувачів. В цій власній домівці відбувалася й наука з дітьми та підготовча праця до дитячої вистави й ялинки, що відбулася 22 січня с. р.

Цьогорічна ялинка, як це можна було зауважити, ріжнилася від попередньої тим, що вже не старше громадянство бавило дітей, а самі діти виступили з широким програмом, який був досить успішно виконаний та справив гарне вражіння на присутніх на ялинці батьків і гостей.

На зборах і зібраннях членів звичайно зачитувалося тако-ж і обіжники та розпорядження Головної Управи УЦК, а тако-ж програмові та інші статті з «Тризуба». Відділ щиро відгукався на всі заклики до грошевих пожертв, з якими до української суспільности зверталися наші еміграційні установи. В минулому році, між иншим, було зібрано на Бібліотеку ім. С. Петлюри у Парижі — 15 зол. 75 гр. на «Українську Школу на Еміграції», Бурси для хлопців і дівчат — 19 зол., на «Ріду Школу» — 7 зол. 60 гр. і т. д. Загальна сума пожертв — 196 зол. 05 гр.

Велика подяка за ширю працю для осередку належиться Управі Відділу і зокрема його голові п. Я. Бальме, п. Я. Скорому та ин. На цій ширій і виданній осередковій праці, як і на гармонійному співжитті і співпраці з Управою членів організації, базується успіх її минулорічної діяльності. І до цього гармонійного співжиття й офірної праці, до дальшого продовження обранної правильної лінії діяльності осередку, до сумлінного виконання всіх своїх обов'язків перед громадою й українською справою — закликала уступаюча Управа членів Відділу... В цьому бачить вона підставу успіху наших загальних змагань, що вже в недалекій майбутності завершаться рішучим чином нашого народу, що виривається з кайданів неволі і кличе нас до єднання рядів, до жертв і до витривалості праці.

X.

Не забудьте, що місяць травень є місяцем збірок на Українську Бібліотеку імени Симона Петлюри в Парижі.

IV

Наміром автора цих рядків було давати більше-менше систематичні огляди політичного і громадського життя в Празі, недавній столиці Чехо-Словацької держави. Тепер, із зміною політичних умов, здається, від цього наміру доведеться відступити. Прага перестала бути осередком політичного життя й розвиток тутешніх відносин не уявляє уже такого інтересу, як за тих часів, коли вона була столицею держави, до складу якої увіходила частина українських земель. Правда, лишається Прага осередком національного чеського життя, осередком терену, де німецька влада переводить дуже цікаву спробу розв'язання національного питання на цілком нових основах. Але ця політика і ці спроби — це повільна й систематична праця, розрахована на довший період; буде давати вона матеріял для ширших студій соціологічного характеру, але навряд чи буде тут багато таких фактів, які б мали безпосередній актуальний інтерес для українського загалу.

Чеська нація після краху Чехо-Словацької держави, в якій вона займала пануюче становище, шукає тепер нових напрямків для свого життя і національного розвитку. Було б, очевидно, великою помилкою трактувати теперішній стан чеських земель, як насильну перерву нормального національного і державного розвитку, заподіяну чужою окупацією. Тяжко говорити про німецьку окупацію, коли обсадження чеських земель німецьким військом відбулося без жадного спротиву і за згодою чеського президента. Так само тяжко називати існуючий тепер режим терору і окупації, коли ми тут, читаючи вістки закордонної преси про арешти й переслідування чехів, знаємо, що вони на 99% належать до області фантазії. Те, що сталося в Чехії, було історичною неминучістю, наслідком краху двадцятилітніх невдалих спроб чехів налагодити життя і відносини в тій частині Середньої Європи, яка їм була приділена в Версалі. Поворот до минулого є абсолютно не можливий, і чехам доводиться будувати своє життя на ново, на нових основах, залишивши свої великодержавні претензії, склавши до архиву свої мрії про створення чехословацької нації. Напрямні національної політики чехів тепер мусять базуватися на тих фактах їхнього геополітичного і національного становища, на які вони за часів існування ЧСР затуляли очі. Чеська нація з трьох боків оточена просторами, заселеними німцями, що посідають велику силу експансії. Чисельність німців і чехів відносяться між собою, як десять до одного. Природний приріст чехів, не зважаючи на існування власної держави, на протязі ряду останніх років був мінімальним, а на протязі останнього 1938 року кількість смертей навіть перевищувала число народжень. При цих умовах єдино можливою політикою для чехів є політика малого народу, яка в першу чергу присвячена охороні власної національної індивідуальності.

Твердження, що чехи є мала нація і що вони можуть провади лиш політику малої нації постійно можна було стрінати на сторінках чеської преси від ряду років. Проте практичні висновки з цього твердження вони починають робити тільки тепер, після створення протекторату. Започатковано в широких розмірах переведення консолідації нації в рямцях єдиної національної організації; замість численних взаємно себе поборюючих партійних груп відтепер чехи будуть мати єдине національне представництво. Мається на увазі, що в рямцях цієї єдиної національної організації буде сконцентрована ціла національна праця — культурна, виховальна і господарська, — що вона буде провадитися в одному напрямі. Чеська національна організація має давати вказівки для уряду протекторату, який, в порозумінні з протектором, що репрезентує в чеських

землях інтереси німецької держави, має переводити їх в життя. Новозбудована єдина чеська національна організація, розпочинаючи свою працю, усуває із своїх завдань все те, що виходило б по-за межі національної політики малої нації; отже справи закордонної політики, справи ідеологічних орієнтацій, все те, що виходить за межі можливостей і сил малого народу, не входить в область компетенції національного чеського об'єднання і не знаходить місця тепер на сторінках чеської преси. Натомість з великою енергією й упертістю змагаються чехи інтенсифікувати і збільшити інтерес до всього свого національного чеського, до свого минулого, до своєї літератури, до свого мистецтва. Мається на увазі в суті річей переведення повного перевороту в чеському національному житті, спрямовання його на нові шляхи. Плануючи цей переворот, чехи змагаються встановити як найтісніший зв'язок між національними і соціальними потребами, дбати одночасно як про задоволення духовних, так і матеріальних вимог членів нації.

Ясно, що те, що відбувається тепер в чеських землях, це — процес довгий і складний, наслідки якого будуть видні лише після довшого часу. Реалізація тих завдань, що їх має на увазі теперішній чеський провід, зв'язана з різноманітними численними труднощами. Труднощі ці існують для обох контрагентів, які мають визначити майбутню долю цих земель. Безболісне розв'язання проблеми національного чеського розвитку має своєю передумовою, що буде знайдена задовольняюча для обидвох контрагентів рівнодіюча вимога як німецької, так і чеської національної рації. Треба виявити не тільки добру волю знайти цю рівнодіючу, але також вміти її знайти й перевести в життя. Будучина покаже, чи це задовольняюче обидві сторони розв'язання буде знайдено й чи створяться для чеської національної групи в межах німецької держави такі умови, які дадуть для неї можливості дальшого національного розвитку і розвитку. Не про примусову денационалізацію й не про переведення з боку німців системи національного утиску йде тут мова. І заяви відповідальних німецьких державних чинників і дотеперішня практика представників німецької влади вказують, що з цього погляду чехам не загрожує наразі жадна небезпека. Коли ми згадували про можливості національного розвитку і розвитку чехів, мали ми на увазі цілком інше. Питання полягає в тому, чи вдасться чехам витримати конкуренцію з своїм значно сильнішим німецьким сусідом, культурний і господарський розмах якого сам по собі творить велику притягаючу силу; центр ваги справи лежить у тому, чи ця притягаюча сила німецької культури не може заповдіяти чехам певних національних втрат. Постановка цього питання є тим більше законною, що чехи в досить значній своїй частині є двохмовною нацією і можливості перейняття німецькими культурними впливами через те є дуже полегшеними.

Само собою, що тепер таке питання можна тільки ставити. Відповідь на нього дасть лише майбутнє. Вкажемо на ті труднощі, які стоять перед чехами в тій конкуренції з німецькими культурними і господарськими впливами, яка визначається їхнім географічним положенням.

Не підлягає сумніву, що, хоч чехи формально й знайшли вихід із своєї кризи, ставши на шлях об'єднання і створення єдиної національної організації, фактично серед ширших народніх мас теперішня криза ще далеко не переборена і не ліквідована.

Упадок Чехо-Словацької державности для чехів означав банкрутство всієї їхньої еліти, банкрутство всіх тих концепцій і ідей, якими вони жили на протязі двадцяти років. Чеський рядовий громадянин ніяк не може зрозуміти, як і чому могло статися те, що сталося. Серед чеської маси, поруч з нехиттю і ворожнечою до колишніх союзників, в першу чергу французів, а потім англійців, шириться стихійна нехиття і ворожнеча до словаків і українців, які, мовляв, забувши всі добродіяства чехів, виступили проти них на Словащині і Карпатській Україні. Розгубленість і відсутність психичної рівноваги серед ширших чеських кол виявляється в тому, що вони підлягають впливу найфантастичніших, найбезглузді-

ших чуток, які виникають раз-у-раз і поширюються з уст до уст, з хати до хати. Характеристично, що в цих чутках, як і давніше, велику роль відіграють надії на «Sovětské Rusko». Поруч з цією розгубленістю зустрічаємося з фактами повного національного дефетизму, про які час од часу подає відомості чеська преса. Зустрічаються чеські інтелігенти, які нищать і викидають із своїх бібліотек ті твори чеських класиків, які, на їх погляд, можуть не подобатися представникам німецької влади; люди, що роблять це геростратівське діло, в своєму переляку не зважають на те, що з боку німецьких чинників в цьому напрямі не давалося ніяких розпоряджень. Так само оголошує чеська преса окремі випадки, коли деякі чеські інтелігенти заявляють про своє приступлення до німецького національного табору.

Чинники, що стоять на чолі єдиної новоутвореної чеської національної організації, і чеська преса, що ціла тепер підтримує лінію цієї організації, тим часом опанувати настроїв цієї розгубленості і дефетизму не можуть. Не приходитьсь дивуватися цьому. На чільних місцях цієї організації стали зовсім нові люди, які невідомі чеському загалу. Для українського читача буде цікавим, що на чолі національної чеської організації д-ром Гахою поставлений п. Груби, який був свого часу вояком в складі російської білої армії, і що довіреним д-ра Гахи є д-р Гавелка, який родився і одержав освіту в Росії. Чи ці всі люди зможуть з формально вже існуючої чеської національної організації створити справжню моральну і духовну силу, — покаже майбутнє.

Серед всіх цих фактів дезорієнтації і розгубленості, що їх постачає щоденне чеське життя, можна вказати хіба на одне явище, яке дозволяє надіятися, що чехи все таки знайдуть сили оборонити свої національні позиції. Може й дрібне це з'явище, проте дуже воно характеристичне і красномовне. Після обсадження Праги витворився тут стихійний, ніким неоголошений і невстановлений культ могили невідомого чеського вояка. Вона тепер постійно прикрашена квітами. Коли не проходиш біля неї, — бачиш тепер завжди гурт людей мовчазних і поважних в якомусь глибокому молитовному скупченні. Гурт представників чеського демоса: стару селянку з внуками, які своїми дрібними рученятами прикрашають могилу квітами, дрібного урядовця, робітника. Одні відходять, другі приходять. І все якісь такі «не праські» постаті і обличчя, не ті самозадоволено-тупі і обмежені, до яких призвичаїлося око при всяких державних і партійних урочистостях. Коли бачиш ці сцени, якось починаєш вірити, що в своїх глибинах народних знайде чеська нація ті сили і ту енергію, яких вона потребує для того, щоб вийти з сучасного бездоріжжя на битий шлях національного розвитку.

Проте, як не складуться відносини в майбутньому, одно можна сказати з певністю. Тяжко собі уявити, щоб в національних чеських концепціях і настроях завтрашнього дня, творення яких починається тепер, знайшовся б якийсь інтерес і місце для української проблеми. Для українців, що перебувають на чеських землях, цей терен стає лише місцем осідку. Та й то сказати. Коли для чехів тепер кінчився їхній чехословацький період і вони входять в своє природне річище малої нації, у високій мірі для нас байдуже, чи буде, чи не буде серед них інтерес до української проблеми. Проблема української державності не належить до категорії тих, де б могла хоч яке небудь значіння мати позиція чехів.

В. Кондачук

**Цього місяця річниця смерті бл. пам. Симона Петлюри.
Вшануймо достойно пам'ять Національного Героя.**

— Доба військових союзів.

Повертається ніби на те, чого, як здається, найбільше боялася європейська політична опінія, а саме — системи військових союзів, що була така характерна для міжнародних взаємин перед великою війною та яка зрештою до тої війни й довела в час, коли обом противникам стало уявлятися, що вони можуть перемогти того другого.

Після війни настала перерва в тій системі союзів, бо не було на кого прямувати її, а то тому, що один із противників був переможений. На місце її тимчасово стала інша система, властиво кажучи, тих самих союзів, але з самих переможців та з тих, що до них пристали, головним чином не формально, в подобі членів Ліги Націй, яка мала своєю метою доглядати за тим, щоб не мінявся status quo, встановлений договорами, та щоб переможені, так мовити, не рипалися у межах отих договорів. Ця система, трохи пізніше, коли до неї пристала наймиротворніша, як вона себе зве, держава, а саме СРСР, — дістала складну назву колективної безпечности й неподільного миру.

Визнаними апостолами цієї системи були міністри закордонних справ: французький — Барту, чеський — Бенеш, румунський — Титулеску, а за ними й совітський — Литвинов. Усі вони, кожний на свій кшталт, зникли з політичної арени. Барту загинув, Бенеш став емігрантом, Титулеску — те-ж десь на-пів у еміграції; викинули кудись і Литвинова, але куди та як, поки-що ніхто нічого й не знає. Завалилася й уся, зв'язана з ними, система.

Завалилася, бо стояла вона на хибному ґрунті та мала хибну мету. Поставлена вона була, як надбудова, на Лізі Націй, а ця інституція, як раз в той час вже почала сама розпадатися на свої складові частини. Метою її було затримати державне відродження переможених, а ті саме тоді закінчили зализування своїх тяжких ран і стали з дня в день набувати нової і свіжої сили своєї. Але найбільшою мабуть хибкою було інтимне заведення до тої системи такого сумнівного учасника, як совітська Москва. Цей факт враз знищив які буть можливості конструктивної сили системи, занепастих усі її перспективи на майбутнє, бо засіяв серед європейської опінії скепсис, недовіря, а то й звичайнісеньку антипатію, бо надав він цій справі якийсь дуже виразний смак певної ідеології, що відбилася так яскраво, з одного боку, в процедурі тої самої Ліги Націй, з другого — в чинності так званих народних фронтів, а особливо дала себе знати у цивільній ніби-то війні на Піренейському півострові. Наслідки всього того не спізнилися і з'явилися вони, як відомо, на просторах Середньої Європи.

На зміну колективної безпечности прийшла система блоків. Зачалася вона ще за попередньої системи, а саме тоді, коли наблизилися до себе дві європейські великі держави, що їх звуть тотальними, — Германія та Італія. Блок цих могутніх держав зразу дав відчутти свою силу в Середній і Південній Європі та на Сході її і в дуже короткий час спричинився до радикальної зміни конфігурації міждержавних взаємин. Система колективної безпечности офіційно ніби-то ще продовжувала існувати, але фактично її місце заступив блок двох західних великих держав — Англії та Франції, як протизагва блокової тотальності. До кожного з тих блоків голосилися різні інші держави, в тому числі до англо-французького, через ниточку франко-совітського пакту, неначе-то приділений був і СРСР, але в дійсності на цей час він був уже більше-менше ізольований і до європейських справ його дипломатію припускали дуже неохоче і що найменше — з великою резервою.

Воєнні можливості двох вказаних блоків були, коли не в усьому рівні, то, en masse беручи, рівнозначні. Тотальний блок, може мав більше перспектив на суходолі та в кількості озброєнного люду, натомість блок

західній перевищував можливостями на морі, а особливо у площині фінансовій, з частини й у промисловій. Не рівнозначність їх складалася з інших річей, а саме: тотальний блок істотою своєю є союз динамічних націй, держав, що ростуть і сили набувають, мисля собі привільного під сонцем шукають; блок західній має на собі всі прикмети статичного порядку, бо державам, що його складають, не треба вже зараз нічого здобувати, а потрібно лише заховати ті можливості, що вони вже їх мають. Де-чим з того вони б може й поступилися, але далі пішли б до бою й боролися б не з меншою відвагою та силою, ніж їх противники.

Велика війна засвідчила ясно, що європейські народи вміють мужнє і до краю битися за свою національну честь і за свої національні інтереси. Тому-то за весь час існування блоків становище було таке, що хоч як часто на Європу наступали чорні хмари, хоч як де-хто, особливо із сходу, дбав спровокувати збройні конфлікти, війна не починалася, і все якось злагоджувалося. Більше за те, можна було навіть сподіватися, що раніше чи пізніше блоки між собою зговоряться і без збройного брязкоту розподілять заплутані інтереси свої й упорядкують по черзі західню, середню, а за нею й східню Європу. Берхтесгаден, Годесберг і Мюнхен були начебто етапами по вказаному шляху. Але як раз після того логічні наслідки вславленої Мюнхенської конференції, а саме — занепад Чехо-Словаччини та Албанії, тоді вже лише на зовень самостійних держав, викликали тяжке занепокоєння в політичних колах західнього блоку і змінили до тла їх до-Мюнхенські настрої й методи. Місце пересправ заступило нове гарячково озброєння, ера блоків якось враз перестала існувати, а народилася нова ера військових союзів.

Першим таким союзом став союз англо-французький. Повстав він якось спонтанно, якось зовсім непомітно, бо всі елементи його були вже готові в попередній згоді Англії з Францією. Як протипага йому, так само спонтанно повстав союз італо-германський, бо так само передумови для нього були вже *implicite* в попередній згоді Берліна й Риму. Західньому союзу його сили здалися ніби-то недостатніми, особливо на суходолі, тому він став шукати собі додатніх союзників на Сході Європи, од Балтійського моря до Чорного. Серед тих самих держав розвинули свою працю й члени союзу тотального, аби перетяти шляхи західнього там посилення, а тим і можливого оточення Германії із сходу. Дипломатична боротьба цілий час йде напружена й непереривна. Як вона може скінчитися, на сьогодні ще не знати. Не знати, бо заведено західніми державами до неї той самий чинник, що вже був розколов Європу на дві частини й мало не довів її до війни, а саме СССР. Як воно так сталося, того треба було б розважати, але факт той, що англійська політична опінія знову впала в ілюзію, що СССР — це й є колишня Росія, що це — велика військова сила і що його треба завести до франко-англійського воєнного союзу, як рівноправного члена і тим відтворити Антанту з року 1914. Сам Невіль Чемберлен, як то проскочило до преси, немов-би ще не знає, чого йому бажати: поразки СССР чи його перемоги. Але він стоїть під впливами національної опінії, посиленої опінією з близького суходолу, а тому і пертрактус з совітами, хоч і ухилиється ніби-то офіційного з ними союзу, бо недовірно до того ставиться не лише він, а й ті держави на сході Європи, що він їх хоче протегувати, тоб-то Польща, Румунія та інші. Автім все таки пертрактус. Поки що ці пертракції, з занепадом Литвинова, якось ніби-то ссущли, але були сподіванки, що справа з ними в той чи інший спосіб виясниться вже 22 поточного травня, коли в Женеві мали зустрінутися міністри закордонних справ французький, англійський та новий совітський, отой самий Молотов, що закордоном ніколи не був і ніякою європейською мовою не говорить. Але Молотов у Женеві не з'явився і пересправи зтягнулися. Про їх перебіг довідаємося трохи пізніше.

ЗВЕРНЕННЯ ДО Н. ЧЕМБЕРЛЕНА

*Голова нашого національного уряду, як повідомляє Українське Пресо-
ве Бюро в Женеві, звернувся 15 сього травня з листом до англійського міні-
стра-президента Н. Чемберлена. Подаємо, за повідомленням Бюро, виснов-
ки того листа.*

Саме того часу, коли знову говорять про складення нового пакту з урядом Москви, я вважаю за свій обов'язок привернути увагу Вашої Ексцеленції до наступних фактів.

1. Совіти, використовуючи комінтерн, провадять далі пере-
воротову акцію у світі, акцію, яка уявляє собою постійну загрозу
для цивілізації. Раз на завжди виявлена мета політики совітської
зостається тою самою: використувати війну по-між «державами
капіталістичними» на те, щоб здійснити ідею «світової революції».

2. Не-російські народи, що знаходяться під владою Москви,
і далі продовжують, не зважаючи на їхні безмежні страждання,
завзяту боротьбу проти напасника: і цей факт зменшує в дуже
великій пропорції допомогу військову чи іншу, яку б могли
совіти подати їх майбутнім союзникам. Що-ж торкається Украї-
ни зсїбна, то вона продовжуватиме непохитно боротьбу за виз-
волення аж до повної незалежності, без жадного обмеження з
якого б то не було боку.

3. Україна ніяким побитом не вважатиме себе зв'язаною
пактами, що їх заключено нелегально в її імені урядом Москви.

Трибуна Молодих

Редагує ЯРОСЛАВ ДРИГНИЧ

Ч. 13.

25 травня 1939 року.

ЯРОСЛАВ ДРИГНИЧ

ВІРМО В ПЕРЕМОГУ

Справа Карпатської України, особливо її березневі перипетії, це велика лекція. Лекція, хоч як для нас болюча, глибокого політичного й морального масштабу. З таких лекцій виростає з усією доцільністю неоторний чинник єдності нації, що творить історію. Такі лекції, освячені робочістю рук і мозку, просочені потом і кров'ю, не проминають безслідно. Вони творять легенду. Творять традицію, яка нації ніколи не дасть вмерти, яка стане незрушними моральними підвалинами прийдешньої лицарської держави.

Чого-ж ще навчила нас лекція Карпатської України? Як відповідь виростають у всю височінь дві прості речі.

Перша з них — це безоглядне ствердження, що ніколи інтереси одного народу не покриваються у всіх відсотках з інтересами другого народу. Друга річ ще ясніша, що держава тільки тоді має тривкість, коли коріннями виростає з свого ядра, коли будується із свого етнічного і геополітичного осередку, не на периферіях, бо, як бачили ми на трагічному прикладі Карпатської України, тоді — окраїнна держава, не маючи за собою запілля реальних сил, здана на зміни незалежних від неї політичних кон'юктур.

Оці дві правди, такі прості й самозрозумілі, проте так часто в нас про них забувалося. Як гриби по дощі виростили в нас всякі орієнтації та ідеології. Праві, ліві, на Схід, на Захід, на одних, на других, на третіх, на ближчих і дальших сусідів. І одночасно йшла в нас, особливо перед рішальними хвилинами, дивна сварка за згоду. Кожна партія, кожна група бажала стати центром і проводом. Так, начеб-то не було законного центру і проводу. Так, наче б політики розсварених груп і орієнтацій не знали, чи не хотіли знати, що безперервно від хвилини проголошення незалежності Української Народньої Республіки, від двадцяти кількох уже літ, існує і діє Уряд Української Народньої

Республіки. Не перекреслили його діяльності всі противності, всі зусилля ворогів, які іноді виводилися з українського роду, не викреслила його з живих і активних навіть злочинна рука московського окупанта.

В чому тайна тривкості й сили Уряду Української Народньої Республіки, дарма, що він діє не на рідній землі, а на еміграції? Ця сила лежить не тільки в тому, що це санкціонований політичний провід усього українського народу, а особливо в тому, що Уряд УНР безпереривно та непохитно стоїть на тих позиціях, які накреслив народіві українському його Всього Симон Петлюра і які зайняв Уряд на чолі з бл. пам. Головним Отаманом на початку боротьби української нації за незалежність батьківщини.

Це поволі починають розуміти в сі українці, де-б вони не жили. І дозволю собі повторити з повною вірою слова Пана Головного Отамана Андрія Лівницького, сказані в його промові, виголосненій недавно до делегатів української еміграції в одному з міст Західньої Європи: «Всі (українці), як один, підуть свідомо за тими, хто боротьбу провадив, хто ніколи зброї не складав, хто Нації ніколи не зрадив».

Тому власне ми віримо в перемогу. Цю зрілість українського народу побачили ми на прикладі Карпатської України. Всупереч усім спрстаченим ідеологіям, всупереч усяким сваркам... за згоду — весь український нарід виявив одність, гарт і героїзм. Справа державної незалежності однієї, найменшої і найбіднішої частини української батьківщини — сб'єднала всіх українців. І цей факт не проминув безслідно в політичній свідомості Європи і цілого світу. Тоді, як в цій свідомості залишилася чіткий слід записана кривавими літерами героїчна боротьба карпатських українців.

Боротьба за незалежність Карпатської України це дальший тяг наших визвольних змагань, які почалися в 1917 р. і водночас перший етап нового зриву. Не даремно-ж серед тих, що брали чинну участь в боротьбі за державну незалежність Карпатської України, знаходили ми імена воїнів, які очолювали не один фронт у боротьбі за незалежність Української Республіки в 1917-1921 р.р.

Віримо твердо, що повстане ще суцільніше сб'єднання українського народу, що вирівняється один фронт під досвідченим керуванням Уряду Української Народньої Республіки, коли буде йти, вже мабуть недалеко, боєва гра за незалежність Української Держави. Приклад Карпатської України дає нам основу до незломної віри. Коли Хуст виявив подиву гідну єдність усього українського народу, якого-ж тоді героїзму, якої залізної єдності, якого завзяття, «лицарського абсурду» сподіватися, коли діло йтиме про святий город Київ?

Знову дозволю собі повторити слова з промови Пана Головного Отамана: «Нашу визвольну боротьбу базуємо не на тих чи інших коаліціях, не на часовій міжнародній кон'юктурі, не на

дитячих мріях про чужу інтервенцію. Ми знаємо, що Нація, яка непохитно провадить боротьбу в жаклих умовах, мусить перемогти, бо до перемоги має нічим незломну волю». І тому ми віримо в перемогу.

ВОЛОДИМИР ЛЕЩЕНКО

МІНІМАЛІЗМ ЧИ МАКСИМАЛІЗМ

(Дискусійна стаття)

Мінімалізм чи максималізм? Дилема досить модна: два «ізви». Але ці два «ізви» в дійсності не творять ніякої дилеми. Можна те-ж легко ставити дилеми: аристократія чи демократія, лібералізм чи тоталізм, капіталізм чи соціалізм. І ці всі дилеми повинні бути або дилемами в окремих конкретних випадках сучасної української дійсності, або питаннями майбутньої української державности.

Питанням «мінімалізм чи максималізм» *) зайнявся в ч. 10 «Трибуни Молодих» п. Всеволод Олександрович.

Не поділяємо почуття дефетизму, яке так пригнічує п. В. Олександровича, і вважаємо, що твердження про те, що «більшість української суспільности опанована комплексом меншевартності», «духовістю всеобіймаючого рабства», «підточена хробаком сумніву й недовір'я у власну силу, у власну кров» — це твердження цілковито фальшиве й безпідставне.

Твір Олександра Шульгина «Без території» це не є ніяка ілюстрація «комплексу меншевартності» та «епідемічного мінімалізму» — бо цей твір має вже майже п'ять років, а за останнє п'ятиріччя Європа відбула небувалу еволюцію і українське питання актуалізувалося може в більшій мірі, ніж це було двадцять років тому. Згадувати про «Без території» це майже те саме, що писати рецензію на підручник фізики, виданий у 1895 р. В теперішньому житті українського світу один рік має таке саме значіння, як десять років в часах появи «Без території».

В дипломатії виконання важніше від концепції. Завдяки більше, ніж двадцятилітній невпинній та витривалій праці, закресній на європейський масштаб, п. Олександр Шульгин на чолі з Симоном Петлюрою та Андрієм Лівичьким та з їхніми співробітниками в значній мірі підготували Європу до розв'язання українського питання і тільки з цієї точки зору можна оцінювати дипломатичну діяльність п. Олександра Шульгина.

*) Гл. ч. 10 «Трибуни Молодих», стаття п.-з. «Мінімалізм чи максималізм?», стор. 30.

Далі дозволимо собі звернути увагу п. Олександровича, що серед тих, які «орієнтуються: наліво, чи направо» і хочуть «безпечно йти кимось уже промощеними шляхами» — на першому плані виступають власне групи, які себе вважають «максималістичними». У тому мабуть де-хто утотожнює максималізм із словним динамізмом та індивідуальним «макіявелізмом». І до того ще «макіявелізмом» регіональним. Серед сотні голосних макіявелістів можна іноді знайти десять зрадників, які роблять часто більше шкоди, ніж решта — дев'ятьдесять чесних патріотів — користи.

Макіявелістичний максималізм може бути конструктивний тільки тоді, коли він має велику національну, не позичену, ідею, провідника талановитого та мудрого, який керує безпосередню акцією, та майстерно організований виконавчий апарат.

Слушно звертає увагу п. Олександрович на те, що в нас не доцінюють власної історії. Тому бракує нам талановитих та глибоких монографій наших героїв: Хмельницького, Мазепи й багатьох інших, таких монографій як ті, що їх знаходимо в німецькій та французькій літературі. Бракує нам суцільної історії періоду 1914-1923 рр., років рішальних для нашої сучасної епохи. У нас справді не всі доцінюють історичний факт, що Україна залишилась bastionом європейської цивілізації на сході європейського півострова і що цей bastion боронив і боронить Європу перед азійською навалюю Джингісів, Грозних і Сталінів.

Не поділяємо «європейського дефетизму» п. Олександровича, який бачить «ввесь трагізм глухого кута, що в ньому знайшлася Європа». До наших днів Європа зуміла добре розв'язати свої завдання та грати провідну роль у світі. Тайна цього лежить у витривалості та здібності білої раси, яка так легко не вироджується, як це здається п. Олександровичеві.

Однак правильно звертає увагу п. Олександрович на високі духові та біофізичні вартості української нації. Відродження України і поворот Московщини до Азії буде безсумнівно відродженням Європи.

Остання сторінка статті п. Олександровича не цілком зрозуміла. На яких історичних фактах хоче він будувати «ідеологічні концепції нового українства»? Як розуміє він максималізм? І який зміст вкладає в нього? Що значить «правильно зрозуміла логіка й генеральна лінія історичних фактів»? Пригадуємо, що де-які наші «максималісти» не доцінюють конкретної ідеології, збудованої на тисячелітній традиції української духовості, а волюють оперувати фразами, спрямованими в де-якій мірі проти традицій, особливо недавніх, цієї духовості. Далі дозволимо собі запитати, що почуття гордості українця не може існувати без почуття честі й вірності, яке так глибоко шанують і плекають новітні європейці, але про яке не завжди пам'ятають українці.

Якщо звір може бути ідеалом, то нашим ідеалом повинен бути тигр, свідомий своєї сили, краси й зручності, який лежить спокійно на скелі, щоб певно й несподівано кинутись на свою жертву чи ворога, а не пес, прив'язаний ланцюгом до буди, який гавкає голосно й безсило на всіх і нікого не може вкусити — наслідуючи безсилість максималізму крикачів.

— Дарія Віконська. «За силу і перемогу». Частина I. За державну бронзу. Львів 1938.

Світова війна, революція, відродження державности, ворожа окупація, криваві визвольні змагання, комплекс подій, що протягом кількох років, а своєю значністю переважають попередню українську історію за добрих пару сот літ, викликали бурхливе шумування української думки. В добі найбільше насиченій історичним змістом думка не встигала наздоганяти події. Тоді українці організували армію із страхом перед мілітаризмом та проголошували самостійність з мріями про федерацію. Згодом прийшов період роздумувань, розцінки, ревізії поглядів. Серед ломоту руїн старого довоєнного світу, під джими подувами нових інтелектуальних течій на чужині, зроджених часто серед дуже подібних обставин, подиктованих потребою змобілізувати всі сили нації для досягнення після поразки перемоги, — українці гарячково кували новий світогляд, який дав би їм змогу зорієнтуватися у новій дійсності та активно супроти неї поставитися.

Новий підхід до річей вбивали в українську психіку і поети, і повістярі та літературні критики, і вчені, і публіцисти. «Дореволюційний» світогляд піддано безоглядній критиці з найрізнішими пунктів зору. У висліді нова українська ментальність, зафіксована в літературних, наукових та публіцистичних творах різних авторів, що їх іноді ніщо майже не лучить, крім негативної настанови до де-яких «помилон» найближчого минулого, являє з себе досить дивовижну будівлю, в якій іноді непотрібні недоламки давнішого світогляду сполучені недолу, з цілком новим елементами *), а іноді — понижені без

потреби, без потреби осмішені та сплюгавлені високовартісні моральні скарби минулого.

Не диво, що останніми рокам з'являються раз-у-раз спроби, більше або менше вдалі, розібратися у цьому хаосі й представити сучасний український світогляд синтетично та систематично. Живе заінтересування широким мас читачів «Призначенням України» Юрія Липи свідчить про актуальність цього роду спроб. Книжка Дарії Віконської тако-ж викликала вже низку широких рецензій в українських журналах («Вістник», «Дзвони», «Ми»).

Світогляд Дарії Віконської націоналістичний. Добро нації для неї — найвищий критерій, з погляду тільки цього критерія хоче вона розглядати всі концепції, гасла, літературні й мистецькі напрямки. Проте при порівнянні книжки Дарії Віконської з дотеперішню ідеологічною літературою українського націоналізму помічаємо багато нового.

Передусім приємно вражає вже те, що авторка займається переважно не критикою та полемікою, а сформуванням та обґрунтуванням наскрізь позитивних тез. Чи не вказує це на те, що доба *par excellence* критична в історії української думки вже проминає? Проминає не тому, що ця критика, це побороювання давніших поглядів були зайві, а просто тому, що всьому є свій час, що критика та негация повинні тільки розчищувати ґрунт, тільки приготувувати до створення й сприймання нових позитивних вартостей.

Переріст критичного й полемічного елементу в українській ідеологічній творчості останніх років сприяв великій «войовничості» поодиноких ідеологів та ідеологічних груп, загостренню відносин між ними, витворенню тісних і вузьких групок та котерій. Віконська у своїй праці не в'яже-

*) Порівн. «Визволення з чужої доктрини» в попередньому числі «Трибуни Мояодих».

ться межами тісних груп, цитує залюбки д-ра Донцова, до якого має велику пошану, поруч із д-ром Липою, не переймаючися тим, що Донцов Липу «викляв», поруч із Богданом Лепким, якого дуже цінять, цитує з неменшою симпатією Є. Маланюка, не переймаючися відразу Лепкого до новітньої української поезії. І все це не з «безхребетності» чи «розпливчатості», бо через усю книжку проходить власна лінія. На цій лінії думка авторки зустрічається ра-зу-раз з думками інших українських або чужих авторів, тоді Віконська з признанням, або навіть з захопленням цитує чужу думку на підтвердження власних поглядів. Це не заважає Віконській на інших сторінках своєї книжки висловити свої застереження щодо інших тез цих самих авторів та пояснити, чому вона з цими тезами не погоджується. Оця незалежність, що рівняється в теперішніх галицьких умовах чималій громадянській відвазі, витворює в читача настрої довір'я, певність, що як-що авторка й може помилятися, то проте завжди водять її пером добра віра й добра воля, а не тотентотська моральність міжкотерійної гризні.

Легко зрозуміти, яке це радісне явище саме в теперішньому часі, коли вирішні події ось-ось мають нам накинати необхідну потребу тісного об'єднання всіх сил нації. Навіть те, що вже сталося, дало вже нам досить сильний передсмак того, що має статися. Вже сталися речі, супроти яких внутрішні наші сварки, навіть дуже принципіальні, видавалися, перед судом голосу крові, чимось дуже дрібним та нецікавим.

Чистота мотивів і висока культура Віконської (цитує вона з української та чужинецької творчості речі справді найкращі) зривають у великій мірі хибні книжки: розтягненість, невміння висловлюватися коротко та ядерно. Всі ці завваги належать до формальної оцінки книжки Віконської. А її зміст не обмежується до підбивання підсумків новочасної української думки; Віконська не

хоче «тупцювати на місці, хоч би й люто тупцювати», сміливо проступє вперед, не боячися порізнитися з тою чи іншою ідеологічною «ортодоксією».

Взяти хоч би пекуче в нас взаємодіношення між націоналізмом і державництвом. Річ відома, звідки пішло в нас шкідливе протиставлення цих двох понять; пам'ятаємо про відразу корифея української державницької думки — Вячеслава Липинського до націоналізму, відразу, що довела була його до активної участі в нещасливій спробі будувати українську державність на ненаціональних основах, у неславній пам'яті скоропадщині. А українські націоналісти згадують про державників у лапках; з іронією.

У Віконської виринає крик: «У нас так багато націоналістів, а так мало державників! А саме таких нам треба...»

Правда, розуміння націоналізму й державництва у Віконської дуже своєрідне, й ледве чи можна з ним на сто відсотків погодитися. На думку Віконської, «надія це передусім ідея, держава це перше за все велика господарка». Оскільки нам вдалося добре схопити трохи розпливчасті міркування Віконської на цю тему, то націоналізм, на її думку, полягає передусім на плеканні духових, ідеальних національних вартостей, може й на піднесенні температури національних почувань, а державництво на доцільній, зріжничкованій організації національних сил та національної роботи. Поети-пророки або герої, що поривають націю, розпалюють національного духа — це націоналісти, а всілякі організатори — чи кооперативні, чи просвітянські чи техніки національної політики — це державники. Є в цьому погляді якийсь дзерно правди, оскільки держава це велика й складна організація, найвища форма національної організації, і тому не може повстати з самого пориву й запалу, без організаційного досвіду, організаційних талантів, організаційних традицій.

Але не слід забувати, що організаційних заходів потребує для розбудови свого національного життя тако-ж і той нарід, який про будову власної держави не може й мріяти, такі, наприклад, лучижани, або українофіли-культурники давніших часів. З другого боку, ніяк не можна протиставляти державництва національній ідеї та національному запалові. Різниця між нацією державною та недержавною полягає не в тому, що нація недержавна живе ідеєю, а державна — зорганізованою роботою. Недержавна нація може бути дуже добре зорганізована, але відрізнитиметься від державної тим, що в її житті, в її свідомості, в її ідеалах не займатимуть належного місця специфічні форми організації дер-

жавної — військо, державна влада, державний уряд і всі важливі проблеми, зв'язані з тривкістю і силою цих форм організації, а їх як найкращим функціонуванням. Всі ці протиставлення між «національною ідеєю» та «національною інженерією», що їх так широко обмірковує Віконська, це реакція на захитану в нас рівновагу між «розумом стихійним» та «розумом свідомим», на перецінення сліпого запалу і недоцінення, як твердить Віконська, «посередніх засобів». Всі ці проблеми мають, правда, глибокий зв'язок з жалюгідною антиномією державництва — народництва, але не цілком з нею покриваються.

Борис Ольхівський

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

ВШПанові З. Кирильченкові.

Пишете, між иншим, що «теперішній український націоналізм наплював на високі ідеали наших батьків — революціонерів і розтоптав їх. Шевченко кликав любити «незрячого брата», трудящого і покривдженого селянина, боротися за його ліпшу долю, ганьбив «панів неситих»... «Ваша «Трибуна Молодих» гукає, що от нація й держава важніші за партію й класи. А я думаю, що держава повинна дбати про те, щоб трудящим масам поліпшити життя й тільки на це вона й потрібна. За наших часів молодь була ліва: цікавилася соціальними питаннями й стрімилася до справедливості. А теперішня молодь такими справами не цікавиться, а все товче націоналізм і шовінізм; виростають з неї хіба такі «патріоти», що будуть будувати Україну для добра поміщиків і буржуазії. Нам з такими «патроїтами» буде не по дорозі».

Відповідаємо: не на ту, що треба, адресу прислали Ви свої жалі. Коли Ви десь зустрілися з такими українськими «патріотами», про яких пишете (а може й не зустрічалися з ними, а просто начиталися про них у большевицькій агітаційній літературі), то з такими «патріотами» дійсним українським патріотам не по дорозі. І дарма Ви їх приплутуєте до українського державницького націоналізму, до політичної ідеології «Трибуни Молодих». Адже-ж Ви самі пишете, що ми ставимо інтереси Нації й Держави Української вище, ніж інтереси клас; чи значить це «будувати Україну для добра поміщиків і буржуї»? Зміст Вашого листа немов-би той, що Ви радите нам більше цікавитися соціальними питаннями, а менше тим, як здихатися ворожої чуженаціональної «опіки». Не можемо з Вами погодитися, бо переконані, що під чужим ярмом не

може бути добра для нашого народу, незалежно від того, чи буде це ярмо «праве» чи «ліве», чи «найлівише» (як . от большевицьке), Національна боротьба з ворогом для нас тепер справа найближча і найперша. Відбудова належного соціального ладу на Україні це вже справа дальшого майбутнього, так само, як справа розбудови адміністрації, шкільництва, до-ріг і т. д.; цими справами українці матимуть змогу зайнятися тоді, коли будуть на своїй землі господарями. Не погоджуємося з Вами, що «держава потрібна тільки для того, щоб трудящим масам поліпшити життя». Думаємо, що держава повинна передусім дати цій нації незалежність, честь і славу, як найвище місце серед інших народів. Держава приносить «краще життя» тим народам, які вміють для держави та її сили жертвувати життям і віддано їй служити всіма своїми силами та здібностями. А в ім'я інтересів нації й держави уряд може й повинен дбати, щоб людські маси, з яких нація складається, не були експloatовані, не були доведені до худобячого стану, повинен влгшувати їм осягнення як найвишого фізичного, економічного, культурного та морального розвитку. Найвищою метою повинна бути могутність української раси, нації, держави, а для цієї мети важно, щоб українські селяни і робітники були здорові, заможні та

культурні, щоб звикали шанувати свою особисту честь, без якої нема відчуття чести національної. Таке повинно бути справжнє відношення націоналізму й державництва до соціальних питань. Зокрема що-до питання земельного й «будування» України для поміщиків — пригадуємо Вам заяву нашого Уряду з 26 травня 1930 року, що «Уряд Української Народної Республіки стоїть за признанням права власности на землю за селянством України. Він ніколи не визнавав і не визнає за бувшими землевласниками-поміщиками права на поворот їм землі». І взагалі, радимо мати на увазі, що капіталістична експлоатація зв'язана з лібералізмом, з його теорією, що держава ніколи не повинна втручати до «свобідної гри економічних сил», а не з новітніми націоналізмами, які накладають часто міцну руку на цю «свобідну гру».

ВІШПані М. Г у т о р е в и ч .

Віршів у «Трибуні Молодих» не друкуємо. Хотіли б їх Вам повернути, але Ви не подали своєї адреси.

ВІШПанові М. С у л и ц ь к о м у .

Ваша стаття була б може добра, як святочна промова на академії; для «Трибуни Молодих» була б зайвим баластом.

Редакція « Трибуни Молодих » : Ярослав Дригинич
Chmielna 32, m. 10 Warszawa. Pologne. (Телеф. : 2 - 58 - 86)

ХРОНІКА

З Великої України

Запровадження жіночої праці по українських копальнях

Кожна нова форма визиску робітництва починається обов'язково на Україні. Одною з найогидніших форм визиску є безперечно уживання жіночої праці в копальнях, проти якої боролися свого часу всі соціалісти з большевиками включно, поки вони не окупували чужих земель. «Правда» з 21. IV повідомляє з Ворошиловогограду: «Нарком опалового промислу Л. М. Каганович порадив господарникам звернутися з проханням (?!) до господинь, щоб вони прийшли на роботу до копалень на 3-4 весняні і літні місяці та допомогли втримати добування вугілля на теперішній рівні. У зв'язку з цим звернулися жінки робітників в копальнях «Баковантрациту» з закликом до господинь прийти на поміч чоловікам. Жінки шахтарів відгукнулися палко на цей заклик. Працюють вже по-над 400 жінок і число їх стало зростає...» «Известия» з 24. IV повідомляють в цій-же справі з Сталіна: «Замітний рух жінок гірняків, що хочуть допомогти своїм чоловікам, шириться з кожним днем. На шахтах «Баковантрацит» комбінату Ворошиловуголь працюють вже по-над 500 господинь... Цей «рух» поруч з мобілізацією 100.000 трактористок є найкращим доказом того, що «осягнення» третьої п'ятилітки відбувається коштом нищення людського матеріалу.

Квіти і брак начиння

«Известия» з 23. IV повідомляють про відносини, що панують на українських та кавказьких курортах, між иншим, наступне:

«В Сочі посажено 250.000 квітів, в Гадаві — 2000 лаврових дерев і 1000 магнолій... але одночасно «будови лічних закладів в Кисловодську, Ялті, Одесі і т. д. направлено лише на 60-70 відс. Бракує лікарів і медичного персоналу для туберкульозних хворих. Один дієтичний ресторан, обчислений на 500 осіб, має лише 60-70 тарілок і цілком незначну кількість ножів та виделок...» Так виглядають досягнення совітського промислу, що працює на озброєння московського імперіалізму, але не для потреб населення.

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Франції

— «Назар Стодоля» в Парижі на 125-ті роковини Т. Шевченка. 29 квітня с. р. Український Театр у Парижі під орудою П. Шмалія виставив Шевченкову драму «Назар Стодоля», що являється однією з перлин української драматичної творчости, бо незвичайно глибоко об'єднує національну, народну форму художнього виразу з загальнолюдським змістом моральних переживань своїх героїв, змушуючи цих своїх героїв нюансувати свої переживання од смішного до трагічного, од буденного до високо філософського. Іменно так режисер і зрозумів цю Шевченкову п'єсу, яку часто класифікують, як категорію етнографіки, не розуміючи того, що декорація зовсім не характеризує п'єсу, а тим більше драму, яка по суті своїй найбільше являється внутрішньою, а не зовнішньою акцією. Тому «Назар Стодоля» на цей раз представився нам на сцені парівні з якою завгодно

шекспірівською або ібсенівською драмою.

Але правдивість постановки п'єси не виключає, звичайно, того, що в її виконанні були й дрібні прогріхи, особливо технічного порядку. Цього тим більше шкода, що підбір виконавців був дуже сильний і зовнішній ефект сили гри міг би бути значно більшим.

Сильно і стилєво, провадив свою незвичайно трудну роль сотника Запорозького Війська Хоми Китчатого п. П. Шмалій, не зле грала доньку п. З. Шмалієва, вільно і ніби граючись грала ролю Стехи п. Л. Смирнова, незвичайно динамічно, особливо першу частину своєї ролі Назара Стодолі грав п. С. Кононенко, безподобно грав свою вдячну ролю Гната п. С. Топольський, уміло й тонко провадила свою гру п. Підгурська (господиня вечорниць), забавні і натуральні були свати — пп. Солонар і Якимчук.

Що зменшувало вражіння? Занавіс, що не слухав свого механіка, електрика, що засвічувалась невпопад, суфлерська будка, до якої надто часто зазирали артисти, підношування квітів невпопад, обмеженість сцени, бідність декорацій... Крім того, треба ще сказати, що вечорниці вдалися зовсім зле, не дивлячись на сильний ансамбль — брав участь хор під орудою п. Михайличука і група танцюристів п. Стефуранича. Причина невдачі знов таки в дрібнищах: не треба було акомпаніменту піаніно, та ще й не в тім темпі, а треба було танці дати під спів хору: в хорі треба було подбати, щоб співали не всі, кому лише хочеться, а тільки хористи.

Але все це хиби, так би мовити, емігрантського характеру, і Український Театр в Парижі заслуговує на найбільшу подяку й підтримку з боку нашого громадянства. На жаль, публіка на «Назарі Стодолі» в більшості складалася з чужинців.

Перед виставою п. М. Ковальський уміло прочитав невеличкого реферата про значіння і творчість Т. Шевченка для українсь-

кої ідеї і творчості. Реферат був дуже добрий, зайвими однак були різні модні вирази, зовсім не властиві ні українській мові, ні творчості Шевченка.

I. З.

— Свято Тараса Шевченка в Ліоні. В неділю 12 березня с. р., спільними силами українських організацій в Ліоні, в залі Швайцарського клубу, влаштовано було концерт-академію з нагоди 125 річниці народження Т. Шевченка.

На чільному місці поставлено було погруддя Шевченка, увіквітчане живими квітами, над ним — схилені прапори Української Громади та місцевої філії Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції. Серед багатьох присутніх були представники від Союзу Вільних Козаків та Козаків Націоналістів.

Свято розпочалося співом чоловічого хору під керівництвом п. Попеля: «Як умру, то поховайте...» Всі хористи були в українських національних убраннях.

Зачитано було реферати: українською мовою п. Ігнат'єв на тему: «Самостійність у творах Шевченка», а п. Бойко французькою мовою на тему: «Життя й ідеї Шевченка». Реферат французькою мовою зачитано було для чисельних французьких гостей.

Після рефератів хор заспівав «Зійшов місяць» — кантата на смерть Шевченка, «Зоре моя вечірняя», «Садок вишневий», «Прометей» і «Ще не вмерла Україна», чим і закінчено було першу частину свята. Виконання хору були бездоганні, а його зовнішній вигляд — національні костюми — робив миле вражіння. Всі пісні викликали гучні оплески аудиторії.

Друга частина свята складалась з дуетів, солоспівів, тріо та національних і класичних танців. «Україна» — тріо — виконали пані Кашук, п. Попель і п. Трісоль; «Як ніч моя покрие» — соло — пані Кашук; «Де ти бродиш моя доле» — по українськи і по-французьки виконали п. Попель

та п. Трісольо. «Там де Янтер кру-
то в'ється» — тріо — пані Чміль,
пані Кашук та п. Багинський.
«Віє вітер буйнеський» — тріо
— та «По діброві вітер віє» — тріо
— ті-ж особи. «O sole mio» по-
французьки і по-італійському ви-
конав п. Трісольо. Всі співаки й
співачки виконували співи бездо-
ганно й були нагороджені гучними
оплесками. Особливий успіх мав
п. Трісольо, француз, що має
гарний тенор, наш приятель. Дуже
гарно продекламувала пані
Чміль «Мати безталанна» та п.
Ганченко «Кавказ». Панна Же-
нев'єва протанцювала пару класи-
чних танців: «Le printemps»,
«La famille de polychinelle», Га-
лочка Кашук (8 років), у націо-
нальному вбранні, протанцювала
«Гандзя». Пані Кашук і п. Семи-
коз майстерно виконали «Гопака».
У третій частині виступав виключ-
но хор, який виконав: «Гуляли,
гуляли», «Ой бурлака молодень-
кий», «Закувала та сива зозуля»
та попури з народних пісень.
Виступ хору зробив на всіх при-
сутніх дуже гарне враження. Вид-
но, що диригент п. Попель сум-
лінно попрацював над його виш-
коленням. Правдою буде, коли ска-
жемо, що на таке святкування пам'я-
ти Т. Шевченка спромоглися
українці наддніпрянці перший
раз у Ліоні. Наддністрияни від
спільного влаштування цього свята
відмовилися.

Комісія, що влаштовувала кон-
церт-академію, складає ширю по-
дяку всім учасникам, а зокрема
п. Павловському, що багато при-
служився успіхові свята.

— Посвячення пла-
стового образу св.
Юрія для Пласту на чужині
відбулося в Українській Правос-
лавній Церкві в Парижі 7
травня с. р. Посвячення доконав
і молебн до св. Юрія відправив
настоятель церкви о. прот. І.
Бриндзан після служби Божої.
Перед посвяченням о. прот. І.
Бриндзан звернувся із словом
до присутнього за пластову ор-
ганізацію Закарпатського пла-
стового курія ім. С. Петлюри в
Парижі, і слово це до молоді —
релігійне і патріотичне — глибо-

ко западало в душі не лише пла-
стунів, а й присутніх старших.

Співав під час молебна, як і під
час служби Божої, церковний хор
під орудою п. Миколайчука, і
спів цей доброго хору дуже бага-
то прислужився до урочистості
свята.

Після молебна зробив пласту-
нам пояснення до образу С. Нечай.
Образ представляє собою на ду-
бовій дошці, розмірів 65 на 80
сант., св. Юрія на коні, на тлі пер-
спективи з лівого берега Дніпра
на Київ, а по краях вміщено чи-
сельні картини з найдавнішої ук-
раїнської історії до нових часів, при-
чому остання картина уявляє со-
бою пластову молодь, що йде
вперед, в українське майбутнє, зі
пластовими прапорами; під ці-
єю картиною напис: «До шастя,
слави і свободи». В лівому горіш-
ньому розі образу представлено
знак «Сюба» з написом «Україна
по-над усе». Образ майстерної
роботи арт. О. Савченка-Більсько-
го.

Того-ж дня, 7 травня, перед по-
свяченням образу відбулося зіб-
рання пластового курія в Парижі
з нагоди свята св. Юрія.

— Пластове свято св.
Юрія в Київському
пластовому куріїм.
Святого Великого
Князя Володимира в
Оден-ле-Тіші відбулося 14
травня с. р. Присутніми на цьо-
му святі були чисельні громадяни
і п. С. Нечай, що приїхав на пла-
стове свято з Парижа і який, піс-
ля відкриття свята провідником
пласту в Одні п. М. Винниць-
ким, звернувся із словом до пла-
стового курія, а потім до грома-
дянства, зазначаючи велику важ-
ність пластового виховання для
нашої молоді, напрямків цього ви-
ховання та відносин і місця ор-
ганізації молоді в ланцюгу ук-
раїнських організацій, що обій-
має й об'єднує все наше громадян-
ство. Від У. Громади теплими сло-
вами привітав і дякував п. С. Не-
чаєві за працю з молоддю п. Ні-
кітін.

Почалося це свято молитвою
цілим курієм перед пластовим об-
разом святого Юрія. На закін-

чення відбулися пластові співи, декламації і вправи пластунів, які показали їх добру приготуваність та те, скільки праці над молоддю поклали їх пластові провідники пані і пані Винницькі.

В своїх нових пластових убраннях курінь цей робить як найкраще враження.

— Свято українського моря в Греноблі за участі старшого громадянства влаштувала єдина в Греноблі морська пластушка Олена Каницька 7 травня с. р.

За столом зайняла місце Олена Каницька, маючи по боках 8-ми літню Ірину Рогатюківну й 6-тилітнього Миколу Варнака, та виголосила промову на тему українського моря. Після неї із словом до зібраних звернулись і малі Ірина та Микола, а потім відбулися, виконані дітьми, декламації і співи, які замикав пластовий гімн. На закінчення свята всі заспівали «Ще не вмерла України».

Вдруге із словом до присутніх звернулася Олена Каницька, пропонуючи підсилити пластову касу. Промовляли після того — голова Громади п. Рогатюк, п. Вонарха і п. Червонецький. На пластову касу зібрано було 35 фр. та від продажу журналу «Скоб» виручено було 50 фр.

У Польщі

— В Українському Науковому Інституті у Варшаві 15 травня с. р. відбулося святочне засідання наукової колегії, присвячене вшануванню 125-их роковин народження Т. Шевченка. Доповідь на тему «Творчий процес у Шевченка» прочитав на цьому засіданні проф. П. Зайців.

Пропаганда московського імперіалізму на шевченківських святах

Справоздання «Правди» з 6 травня с. р. про дальший перебіг загальних шевченківських зборів управи союзу совітських письменників

свідчить виразно про те, що їх було використано в повній мірі для безоглядної пропаганди московського імперіалізму. Це доводить виразно, між іншим, і промова академіка п. Тичини, який оздобив її і такими перлинами свого красномовства: «Як чудова приязнь народів! Нідє в світі нема такого щасливого життя, як у нас. Ми дякуємо за це нашому батькові, батькові всіх народів І. В. Сталіну... Ми, учасники боротьби, що зростає, злученого народнього фронту на заході. Значіння всесоюзного шевченківського пленуму полягає саме в тім, що ми ним виявляємо перемогу лєнінсько-сталінської політики більшовизму. «Най гине ворог», це-ж є одно з бовжих гасел боввої поезії Тараса Шевченка. Гнів його має для нас особливу вартість в боротьбі проти світової розбишацької банди з осі Берлін-Рим, проти гнобителів, що нищать культуру хіньського народу... Шевченко виступав одно-стайно з такими московськими революціонерами як Чернишевський, Добролюбов, Герцен... Карл Маркс, читаючи доповідь про заборону української мови, де говорилося тако-ж багато і про Шевченка, поробив при тім власноручно замітки. Як і кожний великий народній поет, терпів по своїй смерті Шевченко багато від фальшивників, від буржуазних націоналістів, шпівнів і диверсантів, які у власнім інтересі викривлювали образ українського генія... У Джамбула Тарас іде поруч з Пушкіним. Таким-же його представлено й у Марфи Семьоновни Крюковой» (і у Павла Тичини). «Лише совітська влада і совітський нарід (який?) увічили українського генія. Цю радість спричинив нам керманіч українських большевиків, випробований сталінець, Нікіта Сергєєвіч Хрущов. Славетний письменник і філософ, наш великий приятель Ромен Ролан казав: «Ніхто не зможе одірвати нас од совітського союзу»... Булоб це добре знати й французам...

Інші промовці цього збіговипа «на пошану» Шевченка, почи

наючи від совітських достойників Хрушова, Коротченкова, Корнійця і т. ін. і кінчаючи ріжними А. Толстими та Лебедєвими-Кумачами, з поневоленими представниками «письменств» поневолених націй включно, промовляли більше-менше в тім-же дусі. Яке вражіння робить на українське населення це знуцання з Шевченка — легко собі уявити.

Примусове московщення абеток поневолених Моеквою націй в ССРСР

«Известия» з 17. IV пишуть: «Протягом двох останніх років було запроваджено в кількох автономних республіках і областях РСФСР замість латинської московську абетку. Інститут мово- і культурознавства Академії Наук ССРСР виконав в цім відношенні велику працю, пристосовуючи абетки і ортографію цих народів до московської мови. Було її зроблено для 35 мов, в тім

числі для АССР Комі, Дагестану, Калмуцької АССР, Чечено-Інгушської АССР, Криму, Північної Осетії та інших республік і областей. Цією абеткою друкується вже підручники і часописи. Для звуків, які не мають відповідних літер, уживається дві і навіть три московські літери. Ця реформа полегшить напевно вивчення рідної і московської мови в школі. Недавно було вироблено абетку для якутів, бурят, монголів та для Татарської республіки...» Впровадження латинської абетки у народів, що мали свою тюркську чи монгольську культуру і письменність без порівняння старшу, ніж московська, можна ще було якось виправдати їх пристосованням до європейської і світової культури, але московське письмо у цих народів може служити лише їх владнощю та нищенню їх власної національної культури. Як одне, так і друге є метою московського імперіялізму.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

Ї читальня при ній (41, rue de La Tour d'Auvergne, P a r i s 9)
відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6

При Бібліотеці Музей С. Петлюри

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів а різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому. За читання 5 фр. у місяць (за одні книгу) і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Редакція й адміністрація та адреса для звичайно кореспонденції : 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9.
Адреса для грошевих переказів і рекомендованої кореспонденції: I. RUDICEV. 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9.

Р е д а к т о р — К о м і т е т
Le Gérant : M-me Perdrizet

Imprimerie L. BERESNIAK. 12, Rue Lagrange. Paris (5).